

Saaremaa koolinõunik

JUHAN KOPPEL

(Üks hilinenud juubelikirjutis)

o Heino Kermik o

Saarlased on tänuväärt innu ja koduarmastusega korraldanud nii tänapäeva kui ka kunagiste väikeste küla-koolide õpilaste kokkutulekuid. On uuritud ja publitseeritud siinsete koolide ajalugu nii oma lehes kui mujal.

Lisaks sellele on Saaremaa hariduselule osaks saanud suur õnn olla tõeliselt andeka kooliajaloolase, ühe oma põlise pedagoogi poolt asjalikult läbi uuritud ja sõnataidurlikult kirja pandud. Kahjuks on see huvitav ning õpetlik ajaloosõna laiemale üldsusele tundmata. Albert Seppeli mahukas käsikirjaline uurimus «Saaremaa koolid ja õpetajad 1918—1940» on esialgu kättesaadav üksnes mõnes suuremas raamatukogus ja Saaremaa Koduloomuuseumis.

Seni kuni meil Albert Seppeli raamatut veel kätte võtta pole, tahaks väga meelde tuletada üht teenekat meest Saaremaa haridustöös, andekat ja kohusetundlikku algatajat, kes kahjuks jäänud unarusse, seda mitmel põhjusel. Esiteks ei olnud kauaaegne Saaremaa koolinõunik Juhan Koppel otseselt seotud ühe või teise kooliga, ehkki tema osa võis olla kõigis neis koolides märksa suurem kui mõne kohaliku õpetaja panus. Teiseks oli oma töö teinud vahepealne, lausa meelega unustamiste, mälu kustutamiste karm aeg.

Albert Seppel on Juhan Koppelile pühendatud suurt peatükki alustades rõhutanud: «Saaremaal oli terve kodanliku perioodi kestel ainult üks koolinõunik. See oli võrsunud saarlaste hulgas saarlase kehvast kodust. Ta tundis Saaremaad, selle elu ja olu, rahvast, kooli ja õpetajaid maast madalast ning see tuli suureks kasuks temale ja Saaremaa koolidele nende ühises rahvavalgustamise töös. Koolinõunik Koppelist on käesolevas, töös eespool juttu olnud lehekülgedel /- - -/ (loetelus on 51 lk.). Kas pole sellest juba küllalt? Ei ole. /- - -/ Ja kui ma selle töö esimeses osas eripeatüki pühendasin Mihkel Kommelile, kes Saaremaa hariduselu vaid ühe aasta ja viis kuud juhtis, kuidas peab siis vähemaga leppima mees, kes seda tegi rohkem kui 20 aastat?»

Koolinõunik oli 1920. aasta juhendi järgi mees, kes pidi oma piirkonna koole instrueerima tööviljakuse tõstmise huvides ja revideerimistel selgitama seda, mis järjel on ühegi kooli õppetöö, millised on töötingimused. Selleks pidi ta igas koolis käima vähemalt kord aastas. Lisaks kõigele muule tuli koolinõunikul lahendada õpetajate ning lastevanemate arusaamatusi.

...1941. aasta 14. juunil arreteeriti Juhan Koppel Kuressaares. Arreteerimise ja Siberisse saatmise põhjusena oli must valgel: 110-hektarine talu ja seal kuni 10 inimese kasutamine palgatöölisena. Hektareid oli palju, ent Saaremaa talude tava kohaselt polnud suurem osa maast kasutuskõlblik. Talu oli ostetud enda teenitud raha eest ja oli suures osas alles võlgu.

1965. aasta augustis rehabiliteeriti Juhan Koppel postuumselt.

Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee 1965. aasta 4. augusti dokumendis öeldakse:

«Tõend. Väljaantud kod. Klaara Georgi t. Koppel selles, et tema mehe Juhan Rediku p. Koppel'i, sünd.1886. a. ENSV-s Saaremaal, Kiriku külas, areteeritud 9. juunil 1941. a. ENSV RJRK poolt, surnud 18. veebruaril 1942. a., süüdistuses kriminaalasi on 3. augustil 1965. a. ENSV Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Julgeoleku Komitee poolt uuesti läbivaadatud ja Koppel'i tegevuses kuriteo koosseisu puudumisel lõpetatud ja Koppel rehabiliteeritud.

Enne areteerimist Koppel töötas õpetajana Kuressaare linna keskkoolis ja elas Kuressaare linnas, Pikk tänav maja nr. 22.»

Koos Juhan Koppeliga saadeti välja ka tema paljulapseline perekond. Pärast rehabiliteerimist Eestisse tagasi jõudnud abikaasa ja ellujäänud lapsed elasid Järvakandis. Siinkirjutaja põgus tutvus Juhan Koppeli tütardega oli võimalik Lõopõllu algkooli teise kokkutuleku päevil.

Kuidas sattusid nemad sellele kokkutulekule? Saaremaa patriootidena ja Saaremaa lehe lugejatena said nad kirjavahetusse endise Lõopõllu algkooli kokkutuleku ühe organisatori, Asta Leyga, ja kuulsid ka oma isa meelespidamisest sellel kokkutulekul.

Juhan Koppel oli ju mees, kes toetas ja abistas Lõopõllu koolijuhatajat Hindrik Rattast uue koolihoone ehitamisel. See maja oli esimene uus koolimaja Saaremaal pärast kodusõda. Juhan Koppel oli tookord alles värske ja noor koolinõunik. Ta käis koos abikaasaga Lõopõllu koolihoone avamisel. Pärast raskusi ja igasuguseid vastuseismisi kõrgemalt poolt ja kohapeal, oli see meeldejääv sündmus. Klaara Koppel on A. Seppelile saadetud kirjas meenutanud:

«See oli Saaremaa suursündmus. Käisime ka selle koolimaja õnnistamisel. Rahvast oli üle valla koos. Sügav rõõm asus nende silmis ja ka Koppel pühkis pisaraid, mis olid võidu ja rõõmu pisarad. Nii hakkas neid uusi koolimaju tekkima: Tiirimetsa, Leisi, Jämaja, Kuressaare jne.»

Möödunud suvel toimunud Lõopõllu kokkutulekul olid juba ka Juhan Koppeli tütre Helvi Kohandi ja Helle Kadak.

(Järgneb.)